

crkva u svijetu

EKUMENIZAM

DRUGI TEMELJNI DOKUMENT KATOLIČKO-PRAVOSLAVNOG DIJALOGA

Ratko Perić

Na II. plenarnom zasjedanju Međunarodne mješovite komisije za teološki dijalog između Katoličke i Pravoslavne Crkve u Münchenu (30. VI. — 6. VII. 1982.) predložena je tema: *Vjera, sakramenti i jedinstvo Crkve*. Tri teološke potkomisije (Beč, 15—20. X. 1982; Vršac, 25—29. X. 1982. i Chambésy, 27—30. 12. 1982) priredile su usporedne tekstove. Mješoviti koordinacijski odbor sastao se u Nikoziji na Cipru (12—18. VI. 1983.) i izradio prvi nacrt za raspravu.

Na III. plenarnom zasjedanju na Kreti (30. V. — 8. VI. 1984) raspravljalo se o predloženoj temi, ali su izbile i neke poteškoće, više praktične negoli teološki načelne naravi. Tekst je ponovno prerađen, ali nije mogao biti dovršen. Stoga se rasprava odgodila. Prijedlog je opet dospio u ruke Koordinacijskog odbora koji se sastao u Opoleu u Poljskoj, 3—8. VI. 1985. i dovršio konačnu verziju za plenarnu raspravu i odobrenje. Međutim, kako se išlo prema IV. plenarnom zasjedanju u Bariju, 29. V. — 7. VI. 1986. ekumensko se ozračje sve više elektriziralo, prigovori i problemi gomilali, ali i odgovori javljali. Evo nekih etapa:

— Supredsjednik Međunarodne teološke komisije Stylianos, carigradski arhiepiskop Australije, u svom se predavanju u Beču, »Pro Oriente«, 24. IV. 1985. neočekivano okomio na Katoličku Crkvu: dok s jedne strane pruža bratsku ruku pravoslavnoj braći u vidu ponovne uspostave punoga jedinstva, s druge strane podržava unijatske Crkve, iz kojih čak ima delegata u samoj Komisiji. Na taj i neke druge prigovore odgovorio je katolički član Komisije p. Dumont opširnim teološkim člankom.¹

¹ Usp. C.-J. DUMONT, o. p., *Où en est le dialogue entre l'Église catholique et l'Église orthodoxe*, u *Istina* (Pariz), 3/86, str. 273—292.

— Rumunjski pravoslavni mitropolit iz Transilvanije, Antonio, također član Komisije, na ekumenskom simpoziju u Beču, 3. X. 1985. jasno je istaknuo misao da rimski stav i dalje izaziva nepovjerenje kod istočnjaka i da »dijalog još nije postao događaj za Pravoslavlje«. ²

— Međupravoslavna komisija koja priprema Svepravoslavni sabor na svom redovnom sastanku u Chambésyju, 15—23. II. 1986. iznijela je neke motive nezadovoljstva vezane uz pojavu unijatizma i prozelitizma s katoličke strane. Stoga Komisija traži da se toj problematici posveti dužna pažnja prije negoli samim sakramentima. ³

— Neposredno pred IV. zasjedanje Međunarodne komisije grčki delegat Chrysostomos, mitropolit Peristeriona, objelodanio je oštar osvrt na metodu i tematiku dijaloga, na jezik kojim se pripremaju službeni dokumenti (francuski, umjesto i grčki), na unijatizam i dr. ⁴ Na to mu je odgovorio katolički teolog, također član Komisije, benediktinac E. Lanne. ⁵

— Ekumenske varnice napose je raspirila »Izložba makedonskih ikona u Vatikanu od 11. do 17. stoljeća«, koju je priredio Makedonski muzej iz Skoplja u dogovoru s Vatikanskim muzejima, od 23. V. do 30. VI. 1986. ⁶ Vatikan se ponadao da će ta gesta doprinijeti ekumenizmu u pozitivnom smislu, a okrenulo se posve suprotno. ⁷

— Seraphim, arhiepiskop Atene i cijele Grčke, razaslao je 27. V. 1986. telegram svim primasima Pravoslavnih Crkava u kojem žestoko prosvjeduje protiv izložbe »slavensko-makedonske umjetnosti koju je organizirao Vatikan, pa prema tome sam rimski papa«. Taj čin »očito predstavlja inicijativu priznanja i nepatvorena podržavanja raskolničke crkve iz Skoplja«. Stoga je Grčka Crkva odlučila »ne sudjelovati u radu slijedećeg sastanka Mješovite komisije između katolika i pravoslavaca u Bariju«. ⁸

— Istog je dana kardinal J. Willebrands, predsjednik Tajništva za jedinstvo kršćana, uputio telegrame istim naslovnica objašnjavajući da Katolička Crkva »nije nikada priznala autokefalnost Crkve u Makedoniji i da spomenuta izložba ne može biti nikako protumačena u smislu takva priznanja«, te da Papa nije nikada primao predstavnike Crkve

² Usp. *Dialogo Ortodossi-Cattolici romani*, u *Studi Ecumenici* (Verona), 3-4/86, str. 461.

³ Usp. *ondje*.

⁴ Usp. Métropolitte CHRYSOSTOMOS de Péristerion, *Le dialogue théologique des Eglises orthodoxe et catholique romaine*, u *Theologia* (Atena), 57 (avril-juin 1986), str. 329—342; Talijanski prijevod u *Il Regno-Documenti*, 19/86, 597—601.

⁵ Usp. E. LANNE, *Une même foi, une même communion*, u *Irénikon* (Chèvotogne) 3/86, str. 338—351.

⁶ Usp. T. FEDERICI, *Le icone, »universo simbolico«, ci accostano al divino da contemplare e da raggiungere*, u *L'Osservatore Romano*, 8. 6. 86, str. 3.

⁷ Dnevni tisak onog vremena pisao je o toj temi naveljiko. V. AKSA, 22/86, 23/86, 29/86, i dr.

⁸ F. STRAZZARI, *A Bari polemica e teologia*, u *Il Regno-Attualità*, 14/86, 400.

iz Makedonije ni u privatnu audijenciju, nego samo u generalnu audijenciju s ostalim vjernicima.⁹

— Istog dana, 27. V. 1986. stiže vijest da ni Jeruzalemska Crkva neće sudjelovati u Bariju, iako je njezin član, prof. Galitis, s atenskog sveučilišta, već bio došao u Bari, ne znajući za odluku svoje Crkve.¹⁰

Ipak, 30. svibnja otpočinje u Bariju IV. plenarno zasjedanje uz sudjelovanje 26 katoličkih i 19 pravoslavnih delegata.

— 4. VI. 1986. u Bari stiže telegram iz Moskve da delegati Ruske i Gruzijske Crkve ne mogu doći »iz razloga tehničke naravi« (vlasti im nisu omogućile izlaznu vizu).¹¹

— Potkraj zasjedanja Bari napuštaju i predstavnici Srpske i Ciparske Pravoslavne Crkve ne dajući službeno objašnjenje. Pravoslavni supredsjednik Stylianos to je protumačio kao prosvjed Srba zbog katoličkog prozelitizma, a Ciprana u znak solidarnosti sa Srbima.¹² Zaprijetila je opasnost raspada same Komisije koja se godinama radala i radila. Na tom je zasjedanju palo ozbiljnih zamjerki ne samo s pravoslavne nego i s katoličke strane u vezi s prozelitizmom. Kardinal Willebrands rekao je da je bilo prozelitske instrumentalizacije, bilo u pravoslavnoj dijaspori na Zapadu, bilo na samom Istoku, posebno u slučajevima rastavljenih katolika, ili crkvenjaka koji nisu u kanonski reguliranoj situaciji, ili s onim katolicima koji su protivni liturgijskim reformama latinske Crkve.¹³ Ali problem prozelitizma ne može se rješavati na ovakvoj isključivo teološkoj razini. Zasjedanje je završilo u mučnoj atmosferi bez odobrenja ikakva dokumenta. Izdano je *Priopćenje* u kojem se veli: »Čini se da su neke akcije Vatikana dale dojam pravoslavnima da Rimokatolička Crkva priznaje autokefalnost skupini biskupijā Srpskog patrijarhata, koje su jednostranim činom proglasile svoju autokefalnost; to nije priznato ni od jedne Pravoslavne Crkve.« I još: »Katolički supredsjednik Komisije jasno je dao do znanja da se nije uopće radilo o mišljanju ni u kakvo unutarnje pitanje Pravoslavne Crkve, i ponovio je uvjerenje da Sveta Stolica nije priznala autokefalnost Pravoslavne Crkve o kojoj je riječ.«¹⁴

— Sveti arhijerejski sinod Srpske Pravoslavne Crkve izdao je *Priopćenje* o razlozima zašto su njezini delegati napustili IV. plenarno zasjedanje u Bariju: »1. Što u vođenju dijaloga na ovom zasjedanju iz raznih razloga nisu bile zastupljene sve Pravoslavne Crkve, tako da eventualni zaključci ne bi mogli biti usvojeni svepravoslavno; 2. Što rimokatolička crkva nastavlja i dalje s unijatskom propagandom i prozelitizmom.«¹⁵

⁹ Usp. članak *La quatrième session de la Commission mixte de dialogue entre Orthodoxes et Catholiques*, u *Istina*, 3/ 86, str. 323—324.

¹⁰ Usp. F. STRAZZARI, nav. čl., str. 401.

¹¹ Usp. nav. čl. u *Istini*, str. 322—323.

¹² Usp. intervju arhiepiskopa STYLIANOSA u *L'Avvenire* (Milano), 3. 6. 86.

¹³ Usp. E. FORTINO, *Dialogo cattolico-ortodosso. Difficoltà e problemi*, u *L'Osservatore Romano*, 15. 6. 86, str. 5.

¹⁴ Usp. *Information Service* (engl. izd.) Tajništva za jedinstvo kršćana, IV/86, str. 200.

¹⁵ *Pravoslavlje*, 15. 7. 1986; AKSA, 29/86, 1.

— Predstavnik naše domaće Crkve u Komisiji, banjalučki biskup A. Pichler, u svom intervjuu *Glasu Koncila* osvrnuo se na »Saopštenje« Arhijerejskog sinoda: »Mislim da nam nisu poznati PRAVI razlozi takvog istupanja naše pravoslavne braće. 'Makedonski razlog' (tj. ikone) mi se čini previše beznačajan, a i tobožnji prozelitizam mi se čini nedovoljan da bi se stavila na kocku tako krupna stvar kao što je jedinstvo Crkve.«¹⁶

— Dokument *Vjera, sakramenti i jedinstvo Crkve*, koji je trebao biti odobren, ponovno je vraćen Koordinacijskom odboru koji se sastao u Rimu u rujnu 1986. i dotjerao završnu verziju. Takav je dospio na IV. zasjedanje — 2. dio (neki to smatraju V. zasjedanjem) u Bari, Oasi Santa Maria, gdje je održan od 9. do 16. VI. 1987. plenum uz sudjelovanje 25 katoličkih i 20 pravoslavnih delegata. Dokument je potom poslan svim zainteresiranim Crkvama na prouku i primjedbe. Poslije zasjedanja izdano je Priopćenje za tisak gdje ponovno »članovi Komisije opetuju osudu prozelitizma koju su autoritativni predstavnici obiju Crkava već izrazili u više prigoda«.¹⁷ Tekst dokumenta donosimo u hrvatskome prijevodu.¹⁸

THE SECOND FUNDAMENTAL DOCUMENT ON CATHOLIC-ORTHODOX DIALOGUE

Summary

The author pays attention on the ecumenical movement and particularly upon the work of the international miscellaneous commission for theological dialogue between the Catholic and Orthodox Church. It is considered that this work is necessary and required, and alongside all difficulties needs to be continued. The supplement brings forth the text of the commission and its fourth plenary session in Oasis Santa Maria (Bari, 9—16. VI. 1987: FAITH, SACRAMENTS AND CHURCH UNITY.

¹⁶ A. PICHLER u intervjuu *Glasu Koncila*, 32/86, str. 3.

¹⁷ *Information Service* (engl. izd.), II/1988, str. 66.

¹⁸ *SECRETARIAT POUR L'UNITÉ DES CHRÉTIENS*, *Foi, sacrements et unité de l'Eglise*, u *Service d'Information*, II/1987, str. 86—91.